

Gibanje cen barvastih kovin na svetovnem trgu

Cene barvastih kovin niso ostale na ravni, ki so jo dosegle ob koncu leta 1955. Medtem ko so cene bakra, svinca, cinka in kositra v prvem četrtletju leta 1956 še bolj porasle, cena aluminija ni bila podvržena takim kolebanjem, temveč že dolgo nenehno narašča in se je to nadaljevalo tudi v letu 1956. Odilej so cene barvastih kovin z izjemo aluminija v upadanju in tudi najnovejši politični dogodki, kakršna je bila svedska kriza, niso nudili močnejše podpore cenam teh kovin, ki zaradi svojega strateškega pomena zelo občutljivo in ostro reagirajo na spremembe v svetovni politiki.

Tržišče barvastih kovin je spremenilo svoje težnje v drugem in tretjem četrtletju. Od poletja leta 1954 so šle cene barvastih kovin skozi razdobje krepkega porasta. Do oživitve ameriškega povpraševanja je prišlo po kratkotrajnem upadu industrijske aktivnosti v razdobju, ko so se na tržiščih čutile posledice zniževanja proizvodnje, ki so jih izzvale stavke v nekaterih rudarskih področjih. Občasne težave v preskrbi so velike monopolistične družbe izkoristile za dvig cen, tako da so cene bakra v drugi polovici marca dosegle rekordno raven, kar je potegnilo navzgor tudi cene drugih barvastih kovin.

V prvem četrtletju leta 1956 je proizvodnja bakra znatno porasla in je znašala 726.000 ton ter je tako bila na letni ravni približno treh milijonov ton. Visoke cene so vplivale na zmanjšanje povpraševanja, tako da je prišel trenutno porast proizvodnje v navzkrižje s stagnacijo potrošnje. Zaradi tega preokreta je nastopila močna konkurenca med monopolističnimi proizvajalci in neodvisnimi topilnicami, ki nimajo svojih rudnikov bakra. Cena bakra se je od svojega najvišjega nivoja (19. III.) do 3. julija znižala na londonski borzi kovin za 173 funtov na dolgo tono ali za 39,5%.

V nasprotju z ostrim nihanjem cene bakra je bila slabitev cen svinca in cinka bolj umerjena.

Cene teh kovin določajo v ZDA monopolistična združenja, tako da so cene teh kovin od januarja ostale tam nespremenjene, medtem ko so na londonski borzi bile izpostavljene močnejši fluktuaciji s težnjo zniževanja. Tudi pri teh kovinah prihaja navzkriž porast proizvodnje s stagnacijo v potrošnji. Močan činitelj vzdrževanja cen teh kovin so nakupi Združenih držav za ustvarjanje vojnih rezerv. Ameriška vlada daje razen tega presežke kmetijskih pridelkov za svinco in cink. Take ne-trgovske operacije ameriške vlade so nudile umetno podporo cenam teh kovin.

Določeno zjemo v takem gibanju cen kažejo cene kositra. Cena kositra je bila ob koncu septembra nad nivojem cene, ki je bila dosežena ob koncu marca, čeprav je bila znatno nižja od rekordne cene 27. februarja. Svetovna proizvodnja kositra je bila leta 1955 pod nivojem, ki je bil dosežen v letu 1954, v prvem četrtletju leta 1956 pa je bila nižja od ustrežajočega četrtletja lanskega leta. Razen tega sta na nivo cen kositra vplivala še dva momenta. Najprej je ameriška vlada sklenila, da naj njena topilnica v Texas Cityju nadaljuje delo do konca januarja leta 1957. Njena proizvodnja ne vpliva na tržišče, ker je v celoti namenjena za ameriške vojne rezerve. Nato pa je bil v vmesnem času uveljavljen po dolgem odlaganju mednarodni sporazum o kositru. Sporazum določa ustvaritev lampenskih zalog, da bi tako vzdržali cene na določenem nivoju, kar bo omogočilo, da bodo ostale cene kositra v prihodnjem letu na ustrežajočem nivoju brez večjih sprememb.

Poseben primer predstavlja aluminij. Proizvodnja aluminija nepretrgoma raste. V letu 1954 se je v primerjavi s prejšnjim letom povečala proizvodnja za 12,2%, a v letu 1955 za 8,6%. V prvem četrtletju leta 1956 znaša porast proizvodnje v primerjavi z ustrežajočim četrtletjem lanskega leta 11%. Čeprav je proizvodnja v prvem

četrtletju nekaj pod proizvodnjo v zadnjem četrtletju leta 1955, je vendar raven proizvodnje znatno višja, kakor je običajno pri proizvodnji aluminija v tem četrtletju v preteklosti. Sezonske spremembe so zaradi nižje ravni proizvodnje električne energije v hidrocentralah posebno močne v Zahodni Evropi. Močnejši porast proizvodnje aluminija v ZDA pa je bil zadosten, da je nadomestil sezonski padec v Zahodni Evropi.

Kljub stalnemu in sorazmernemu velikemu porastu proizvodnje cena aluminija nepretrgoma raste. V letih 1955 in 1956 je bila večkrat povišana. V Veliki Britaniji je od januarja 1955 do maja 1956 porasla za 16%, a v ZDA v istem razdobju za 14%. Pričakujejo, da se bo potrošnja aluminija v naslednjih 10 letih podvojila. V ameriški industriji aluminija računajo z novimi investicijami za proizvodnjo primarnega aluminija v višini 600 milijonov dolarjev zaradi zvišanja zmogljivosti za 900.000 ton. Čeprav po obsegu proizvodnje aluminija v letu 1955 zaostaja za proizvodnjo bakra, katerega proizvodnja je med vsemi barvastimi kovinami največja, je vendarle aluminij, če upoštevamo njegovo nižjo specifično težino, po svoji razširjeni uporabi postal najvažnejša kovina v skupini barvastih kovin. Relativno visoka cena drugih konkurenčnih proizvodov in njegova široka uporaba nudita možnost za nepretrgan porast proizvodnje ob stabilni ceni.

Po težnjah, ki so prišle do izraza v zadnjih letih, lahko sklepamo, da ima sedanja težnja na tržišču barvastih kovin znatno prehodno značaj. Njeno gibanje je odvisno v prvi vrsti od ravni industrijske aktivnosti. Gradnja novih proizvodnih zmogljivosti je tako zelo v zaostanku, da lahko vsak nepričakovani, malo večji porast povpraševanja znova izzove nov porast cen. Današnji politični položaj vpliva prej v tej kakor v nasprotni smeri.

M. Hubeni

GIBANJE CEN BARVASTIH KOVIN NA SVETOVNEM TRGU V ŠTEVILKAH

	1948	1951	1954	1955	1956
					marco
Baker					
Velika Britanija (funtov šterlingov za dolgo T)	134	222	251	352	420
ZDA (centov za funt)	22,0	24,2	29,7	37,5	46,7
Svinco					
Velika Britanija (funtov šterlingov za dolgo T)	96	163	97	107	119
ZDA (centov za funt)	18,0	17,5	14,1	15,1	18,0
Cink					
Velika Britanija (funtov šterlingov za dolgo T)	80	173	78	91	99
ZDA (centov za funt)	13,6	18,0	10,7	12,3	13,5
Kositer					
Velika Britanija (funtov šterlingov za dolgo T)	552	1.077	719	740	806
Aluminij					
Velika Britanija (funtov šterlingov za dolgo T)	82	124	156	167	179
ZDA (centov za funt)	15,7	19,0	21,8	23,7	24,6

Ena dolga tona = 1.016 kg
En funt = 0,453.592 kg

(Po mesečnem statističnem biltenu OZN za julij 1. 1956)

PLAČEVANJE PO UČINKU

Uporaba takega načina plačevanja, pri katerem gre za to, da je zaslužek čim bolj vezan na učinek posameznika ali skupine, je v svetu pokazala velike uspehe pri povečanju delovne produktivnosti. Ubinec delavcev, ki so plačani na ta način, je v razmeroma kratkem času porastel povprečno za 1/3 do 1/2 v primerjavi z učinkom, ki so ga dosegali, dokler so bili plačani od ure. Neka naša tovarna je napravila poskus, tako da je skupino delavcev, ki so delali po normi, premestila na delo po času. V času, ko je trajal poskus je proizvodnja te skupine upadla povprečno skoraj za 50%.

Tak obračun plač, pri katerem je višina zaslužka vezana za uspeh ali učinek, ki ga doseže posameznik ali skupina, je potemtakem s stališča borbe za večjo delovno produktivnost eden najbolj učinkovitih načinov. Toda izvajanje sistema plačanja po učinku ni tako enostavna stvar. Da bi dosegli takolimenovano vzpodbujajoče plačanje v gospodarskih organizacijah, je treba izpolniti prej vrsto pogojev. Med najvažnejše take prve pogoje spadajo:

— Možnost zadostnega merjenja posameznega delovnega učinka oziroma možnost izločanja posamičnih naporov neposrednega proizvajalca od ostalih činiteljev proizvodnje.

Norme je treba realno postavljati in spremljati njihovo izvrševanje. Mnoge panoge zlasti pa tekstilna in čevljarska industrija imajo široke možnosti za plačanje po učinku, ker je v njih moč normirati vsaj 80% del ali operacij.

— Dobra organizacija proizvodnega procesa vstevši tudi nemoteno funkcioniranje nabavne službe, notranjega transporta itd. Samo v dobro organiziranem podjetju lahko dajo napori neposrednega proizvajalca dobre sadove. Pomanjkljivosti v organizaciji dela lahko pripeljejo do nezadovoljstva med delavci, vzbudijo pri njih občutek krivice, kar vse lahko ovira pozitivno delovanje tudi najboljšega sistema nagrajevanja.

Potrebna je dobra kontrola tako strokovna kakor tudi družbeni in sicer ne samo kvalitete proizvodov, temveč tudi odnosa do družbenih sredstev (med drugim do strojev, orodja, inventarja, surovin itd.).

Plače so važen činitelj delovne produktivnosti, ali ni treba pozabiti, da imajo le-te svoje določeno mesto med drugimi činitelji, od katerih je odvisno povečanje produktivnosti. Brez delovanja drugih činiteljev v isti smeri, sam plačni sistem ne bi mogel dati velikih uspehov v pogledu povečanja delovne produktivnosti.

KORISTI ANALITIČNE DELOVNE OCENE

Razen glavne in temeljne koristi od ocene dela, ki je v tem, da omogoča ugotavljanje in vskladitev osnovnih tarifnih postavk, imamo od nje tudi vrsto drugih nič manj pomembnih prednosti, ki karakterizirajo moderno industrijsko proizvodnjo. Naj navedemo samo nekatere:

— Elaborati o opravljenih analitičnih ocenah delovnih mest so lahko izvrsten pripomoček personalni službi gospodarske organizacije, da bi uresničila načela: pravi človek na pravem mestu tako ob sprejemanju na delo kakor ob premestitvi, napredovanju itd.

— Služba profesionalne usmeritve lahko popolnoma izkoristi ta dosje ocene del in sodeluje s personalno službo gospodarske organizacije glede zaposlitve mladine in invalidov, ki so bili rehabilitirani.

— Analitična ocena pokaže, na

katerih mestih je mogoče zaposliti ženske brez škode za njihovo zdravje in po njihovih sposobnostih.

— Služba higiensko tehnične zaščite dela pride do dragocenih podatkov, kaj je mogoče in kaj se mora počveti, da bi dosegli izboljšanje in popravili delovne pogoje.

— Snemanje (opis) in analiza delovnih mest odkrivata veliko manjših racionalizacij, ki jih je mogoče in potrebno izvesti na delovnih mestih v oddelkih ali v gospodarski organizaciji kot celoti.

— S pomočjo analitične ocene delovnih mest je prav tako mogoče ugotoviti presežek delovne sile.

— Oviranje normalnega toka proizvodnje med sprejemanjem tarifnih pravilnikov je mogoče preprečiti tako, da se članom predložijo dosjeji o oceni dela

kot dokumentacija objektivnosti pri določanju tarifne postavke.

— Ugotavljanje tarifnih postavk po istem sistemu ocene dela v okviru ene ali več velj gospodarske dejavnosti lahko skrbi na najmanjšo mero fluktuacijo delovne sile, ki zelo negativno vpliva na raven delovne produktivnosti.

— Analitična ocena delovnih mest kaže na ozka grla proizvodnje, ki so resen problem za reden tok proizvodnega procesa in nas navaja na sprejem primeren ukrepov za odpravo motenj.

— Na osnovi elaborata o analitični oceni dela lahko dobimo vpogled v potrebno kvalifikacijsko strukturo delovne sile in v sedanje stanje. Tak vpogled omogoča izdelavo realnega programa izobraževanja kadrov za vsako gospodarsko organizacijo ali vejo gospodarske organizacije.

